

nagy történelmi lovagalakjai közé emelik. Sohasem kíméli magát, a legszigorúbb mindig önmagával szemben; élete példa arra, hogyan kell mások gyengeségeit jóakarattal elviselni. — Zrinyi az engedelmisségnak is mintaképe. A felsőbb akarat előtt mindig meg tud hajolni (pl. Kanizsa ostromának abbahagyása parancsszóra). Engedelmes, fegyelmezett, hűséges lélek, de ezt megköveteli alárendeltjeitől is.

Természetszeretete férfijellemének kiegészítő vonása. Az egész magyar földet lélekben a magáénak tudta, megbecsülte és törhetetlenül szerette. Nagyszerű természeti megfigyeléseiről ezer apróságot nyújtanak írásai.

Zrinyi a beszéd és cselekvés megfontoltsága és az úri magyar nyugalom terén is örök mintaképünk. „Csupa tűz, de csupa fegyelmezett keménység; csupa vad energia, de a férfiakarattal béklyójába zárva; csupa belső, rettentő feszültség a lelke, de a cselekvésben mindig a higgadt magyar úr és a megfontolt bátor magyar katona”. — E megfontoltság egyik megnyilatkozása a takarékoság is. Megbecsülni a földi értékeket és vagyonával épügy takarékosan bánik, mint katonái vérével, mert „minden győzelem jó és nagy, de az, ami erőpazarlás nélkül meg lehet, a legjobb, a legszebb és a legdicsőségesebb”. — Tiszteletreméltó tiszta férfiúsága, harmonikus családi élete is. Lelki tisztasága pedig legkiemelkedőbb erénye, amely „megacélozta erejét, edzette akaratát és növelte lelkesedését minden szépért, nagyért és nemesért”.

Oktató szava, eszméi örök időszűrősége, ragyogó szelleme, hazafias kötelességteljesítése örök példaként élvezenen él egész nemzedékekben és kell, hogy reánk is új erővel hasson. Nagyszerű erőfeszítéseivel, öntevékeny kezdeményezéseivel Zrinyi szelleme ott áll a mindenkor

magyar ifjúság oldalán és igaz magyar feladatokra, magyarabb életformára nevel. — A mai ifjúság „erősebb, képzetesebb, tisztább és gazdagabb akar lenni elődjénél”. Új Magyarországot, új magyar életformát, új magyar embertípust, új magyar társadalmat akar kialakítani, amely kevesebb önérdeket, de több megértést, kevesebb beszédet, de több munkát óhajt... „Ebben a törekvésében segíti és vezeti őt az örökifjú Zrinyi Miklós, aki élte a ma cserkész törvényeit és emberebb embert, magyarabb magyart formált önmagából.

Sokszinű a vázolt Zrinyi-kép, hozzásegít tanárt, nevelőt egyaránt ahhoz, hogy segítségével élővé varázsolja és követendő példaképpé tegye tanulóink lelkében a régmúlt egyszerű alakját.

ALPÁR GYULA.

Kezdjük a gyökérnél. Végre eljutottunk oda, hogy habár háború dúl szerte a világon és nem tudjuk mit hoz a holnap, mégis a legkomolyabb formában beszélhetünk problémáinkról. Tervezhetünk és építhetünk abban a biztos tudatban, hogy bármilyen változás jönne, egynek töretlen úton kell előre haladni: ez a kultúra, a tudás, a műveltség. A Nevelésügyi Szemle tért ad arra, hogy a tanítóság maga mondja el mindazt, amit érez, gondol és tervez. Hiszen lehetetlen, hogy az a tanító, aki életét szentelte a kultúrának ne érezné, munkája több az ismeretek közlésénél. Éreznie kell, hogy a nevelés, tanítás, kezdve a népiskola első osztályán a legmagasabb iskoláig egyetlen nagy és közös célt szolgál. Egyetlen iskola sem független egymástól s mint ahogy a fa levele nem független a gyökértől, nem függetlennek az egyetemek a népiskoláktól.

Közhely, de ismételnem kell, hogy ma az iskolareformok korában

élünk. Magam részéről meg vagyok győződve, hogy a legutóbbi reformok között legnagyobb jelentőségű a VIII. osztályú népiskola reformja. De mivel legfontosabbnak ismerhetjük el ilylő, hogy mondjuk róla mindazt, amit magunkban tartogatunk.

A nyolc osztályú népiskola megteremtésével minden lehetőség fennállana ahhoz, hogy teljes és korszerű legyen iskolaszervezetünk óriási nagy épülete- és fölületesen nézve boldog meglepedéssel hihetjük, hogy már az is. Messzemenő reformokat léptettek életbe minden téren. Nincs áldozat, amit meg nem tett volna az iskolákért kormányzatunk. Nagyszerű ez az épület. Minden szénkezeite külön-külön remek. Minden iskolatípus a legkorszerűbb. És... Az egész valahogy mégis nem olyan, mint ahogy szeretnénk. Valahol hiba van. A lelkiismeretes és gondolkodó nevelő érzi, mint a jó gépész, ha nem jól működik a gép. Valahol hiba van. Talán ott, hogy a külön-külön kitűnő részek, az iskolatípusok nem egy gyárban készültek, s így együttesen nem egészen egy célért dolgoznak. Nem pontos az összeillesztés, a csiszolás.

Dehát kezdjük csak előlről, a gyökéren:

Mielőtt érdemleges vizsgálat alá vehetnénk a VIII. osztályú népiskola életbevitetésével előállt változásokat, ismételten elő kell szednünk és boncolgatni régi kérdéseket részben fölüjítás, részben módosítás céljából. Mindenki előtt természetes igazság, hogy egész kultúránk, műveltségünk, kiváltképpen pedig az egyesek műveltsége elsősorban népiskoláinktól függ. Ez az alap. Céltűzéseinkben tehát ehhez kell igazodnia. Statisztikai kimutatásainkban ma is még (és ki tudja meddig) ott szerepel mint mű-

veltségi fokmérő valamely népnél, hogy hány százalék az analfabéta. Világosan bizonyítja ez, hogy bármennyire telezsúfoljuk is a népiskola tanítványát, köztudat és közfelfogás szerint feladata az írás-olvasás megtanítása.

E közfelfogással ellentétben azonban a népiskola mindig más, nagyobb feladatokat vállalt magára. A nyolc osztályú népiskola előtt maguk a nevelők sem vélekedtek egyformán. Egy részük a középiskolát tartva szem előtt egyszerűen a középiskola előkészítőjének tekintették s így tananyagát is lehetőleg a gimnáziumok, de legalább is a polgári iskolák kívánalmaival kívánták összhangba hozni. És valljuk meg ez így önmagában nem is hangzik rosszul, ha magát az alap gondolatot elfogadnánk, alapjában véve azonban óriási tévedésen alapul, amint alább megkísérlem vázolni. Nézzük azonban előbb a másik csoportot is:

Ők az elemi iskolát különálló zárt egésznek fogták fel, amely a betűvetés elemeitől az életbe lépésig lehetőleg mindent, illetőleg mindazokat az ismereteket nyújtja, amire az életküzdelmében szüksége lesz.

Vizsgáljuk előbb az első szempontot: Önmagában, mint előbb említettem akár helyesnek mondhatnánk, mert hiszen valóban az lenne talán az ideális, hogy lehetőleg jobban megadja az alapot arra, hogy a gyermek bármerre folytathassa tanulmányait. Tehát: az elemi iskolát végzett gyermek könnyen megállja a helyét a gimnáziumokban és felsőbb iskolákban, mert ez egyúttal a magasabb tudásszerzésre való képessé tevést is jelenti. Legfőbb hiba a pedagógiai elvek eltéréseiben: ütközik ki és abban, hogy az iskolák összhangját nem alulról fölfelé haladó fokozatos egymásraépítéssel igyekeztek létrehozni, hanem olyformán, mintha az építő-

mester a köveket úgy formálná, hogy mindig csak két egymás mellé kerülő követ venne figyelembe s így egymáshoz illesztve, faragva már minden nagyszerűen összeillene. Csak éppen az állapot hagyta volna ki a számításból, amire építenie kell s azt kellene azután a már készen lévő részekhez megváltoztatni. S ha ezt az épületeknél el is lehetne képzelni, annál kevésbbé a tanítás alapjánál, a gyermeknél. A gyermeket csak egy alutól kezdődő és tervszerű neveléssel lehet a nevelési elveknek megfelelően formálni, de egy külön-külön nevelési elvhez, kiválsalomhoz nem lehet előre alkalmazható tenni.

Tehát úgy hiszem nyugodtan megállapíthatom, hogy a népiskolát nem rendezhetem a felsőbb, — akár polgári, akár gimnáziumok alá s ha valamiben nem volna meg köztük az összhang nem teremthetem meg azt a népiskola rovására.

Jogosan kérdezhetnénk azonban ezután, vajjon mi kifogásom lehet a második szempontot vallók ellen? Pedig ez, habár újabb felfogás, még sokkal tévesebb, mint az előbbi. Az a tizenkétéves gyermek (a hat, osztályú elemiről beszéltek) semmiképpen sem vihetett magával kész tudást, amit az életben majd fel tud használni. Minden tudása (az írás, olvasás kivételével) csak az indíték szerepét töltheti be, amihez az életbe kikerülőeknek saját maguknak kellett megszerezni, saját erejükből a reális tudást. Már most világos ebből, hogy az iskola se törekedhet másra, minthogy minél jobban képessé tegye a gyermeket a későbbi reális, — vagy mondhatnánk — aktuális ismereteinek megszerzésére. Vonatkozik ez arra, aki tovább tanul, de arra is aki, elhagyja az iskolát végleg.

Meninél többször gondol ezekre az ember, annál világosabbá válik előtte, hogy iskoláink sorsa, művelt-

ségünk magasra szökkenése a népiskolák és középiskolák, gimnáziumok egymást szervesen egészítő viszonyán fordul meg. Ha már az alapkérdésekben, a gyökérnél zavar van ez fölfelé mindig nagyobb zavarrá torzul.

Soha nem volt aktuálisabb jól megvitatni ezt a kérdést mint most, amikor a nyolc osztályú elemi életbeleptetésével a gátló körülményeket végképpen el lehetne tüntetni. Ugy hiszem már elég tapasztalatunk lehet, hogy véleményünk mondjunk: mennyire vagyunk ma ezzel az összhanggal? Mit ad és esetleg mit kellene adni a nyolc osztályú elemiinek, illetve népiskoláinak.

Gyökérnél kell kezdenünk a vizsgálódást s a gyökér, az alap itt van a népiskolában. Ugy kellene, hogy összeüljünk és megvitassuk. Nézzünk szembe a gondolattal, de lássuk is egymást és egyformán tudjuk mit akarunk, mit szeretnénk...

SERES JÓZSEF

Ahogy a diák látja az osztályozást. Az osztályozás kérdése az utolsó 10 év alatt többször megszólaltatta pedagógusainkat. A vélemények nagyon megoszlanak. Voltak és vannak olyan elmélkedők, akik igen kemény hangon elváltottak padjára ültetik az osztályozó tanárt.

Ankétot rendeztem a tanítónők képző IV. és V. osztályában, ahol már a növendékek megfelelő pedagógiai érzékkel is rendelkeznek s névtelen választ kértem a következő kérdésekre:

1. Milyen emlékem van a régi érdemjegyeimről?

2. Milyennek gondolom az igazságos osztályozást?

A kérdést minden előkészítés nélkül, váratlanul adtam. Kidolgozási idő: 8 perc volt. 65 választ kaptam.